

Według najnowszych danych OECD wsparcie dla rodzin z dziećmi na Islandii jest zdecydowanie mniejsze niż w większości zamożnych krajów zachodnich. Islandia znajduje się znacznie poniżej średniej OECD, pozostałe kraje skandynawskie posiadają dużo większe zasiłki na dzieci dla rodzin o niskich dochodach. Tutaj obniżka zasiłków na dzieci zaczyna się od niezwykle niskiej płacy minimalnej na rynku pracy. Zatem niewielu rodziców otrzymuje pełny zasiłek na dzieci.

Budżet na przyszły rok wprowadza podwyżki zasiłków wypłacanych na dzieci i limity cięć, uwzględniając natomiast jedynie aktualizacje ze względu na zmiany cen i płac, które nie zostały w pełni odzwierciedlone w 2020 i 2021 r., a zatem nie skutkują realnymi świadczeniami płacowymi dla rodzin z dziećmi.

Islandia – Zbyt niskie świadczenia na dzieci

Świadczenia na dzieci są ważnym czynnikiem warunkującym życie wielu rodzin, zwłaszcza tych o niskich dochodach. W większości nowoczesnych społeczeństw dąży się do zmniejszenia obciążeń związanych z wychowaniem dzieci czy posiadaniem mieszkania. Zasiłek na dzieci nie jest zatem jednorazową zapomogą dla rodzin z dziećmi, ale swego rodzaju ciągłym wsparciem w kolejnych etapach życia. Zasiłki na dzieci otrzymujemy w pierwszej połowie swojej kariery, wówczas potrzeba jest największa, natomiast kiedy dzieci opuszczą dom, płacimy wyższe podatki, aby sfinansować zasiłki na dzieci dla następnego pokolenia.

Na Islandii zasiłki na dzieci są od dawna stosunkowo niskie i zależne od dochodów. Niezredukowana kwota świadczeń na pierwsze dziecko wynosi obecnie około 19 500 ISK miesięcznie dla pary i około 32 550 ISK dla samotnych rodziców. Pomimo, że podstawowa kwota świadczeń na dzieci poniżej 7 roku życia (gdzie wypłacane są specjalne świadczenia) nie jest szczególnie niska w porównaniu z innymi krajami, świadczenia są natychmiast redukowane do minimalnej płacy na rynku pracy, która obecnie wynosi 351 000 ISK miesięcznie. Oznacza to, że niewielu rodziców pracujących na Islandii w pełnym wymiarze godzin otrzymuje pełne zasiłki na dzieci. Wskazanym więc byłoby, aby te kwoty liczone były od średniej krajowej zamiast od kwoty płacy minimalnej.

Dania jest jedynym krajem nordyckim poza Islandią, w którym zasiłki na dzieci są redukowane ze względu na dochód rodziców. Z drugiej strony, w Danii redukcja zaczyna się od znacznie wyższych dochodów niż na Islandii, czyli od około 1,3 miliona ISK miesięcznie. Stopa redukcji w Danii wynosi 2%, podczas gdy na Islandii jest to 4-9,5%. Obniżka zasiłków na dzieci jest zatem znacznie większa na Islandii niż w Danii (zob. także raport Kolbeinna H. Stefánssona, *Barnabætur á Íslandi í samanburði við hin Norðurlöndin*, przygotowany dla BSRB w 2019r.).

Poniżej najnowsze dane z OECD na temat wysokości zasiłków na dzieci na Islandii w porównaniu z innymi krajami członkowskimi, a także porównanie wydatków na zasiłki na dzieci. OECD standardowo oblicza sumę zasiłków na dzieci i zasiłków na urlop macierzyński/ojcowski (przelewy dla rodzin z dziećmi), przy czym same zasiłki na dzieci są zwykle większe od rodzinnych. Poniżej również przegląd wydatków na zasiłki na dzieci na Islandii od 1988 do 2021 r. wraz z planem budżetowym na 2022 r. Według nowych danych OECD wsparcie dla rodzin z dziećmi na Islandii jest zdecydowanie mniejsze niż w większości zamożnych krajów zachodni.

Wysokość zasiłków na dzieci w krajach OECD

Przyjrzyjmy się zatem wysokości zasiłków na dzieci, zarówno dla samotnych rodziców, jak i małżeństw lub związków partnerskich, mających na utrzymaniu dwoje dzieci (6 i 9 lat). Dochód samotnych rodziców opiera się na połowie przeciętnego wynagrodzenia, które jest zbliżone do płacy minimalnej na prywatnym rynku pracy, grupa ta otrzymuje zatem najwyższe świadczenia w tym kraju. Dochód pary natomiast szacowany jest na podstawie jednego pełnoetatowego pracownika z przeciętnym wynagrodzeniem i drugiego zatrudnionego w niepełnym wymiarze godzin z przeciętnym wynagrodzeniem, łącznie około 75% przeciętnego wynagrodzenia małżeństwa / związku partnerskiego. Są to zatem osoby, które otrzymują o 25% niższe świadczenia od przeciętnego wynagrodzenia rodzin. Wysokość świadczeń obliczana jest przez OECD jako procent średniego wynagrodzenia w danym kraju. Przeciętne wynagrodzenie to całkowity dochód przed opodatkowaniem i składkami na fundusze emerytalne.

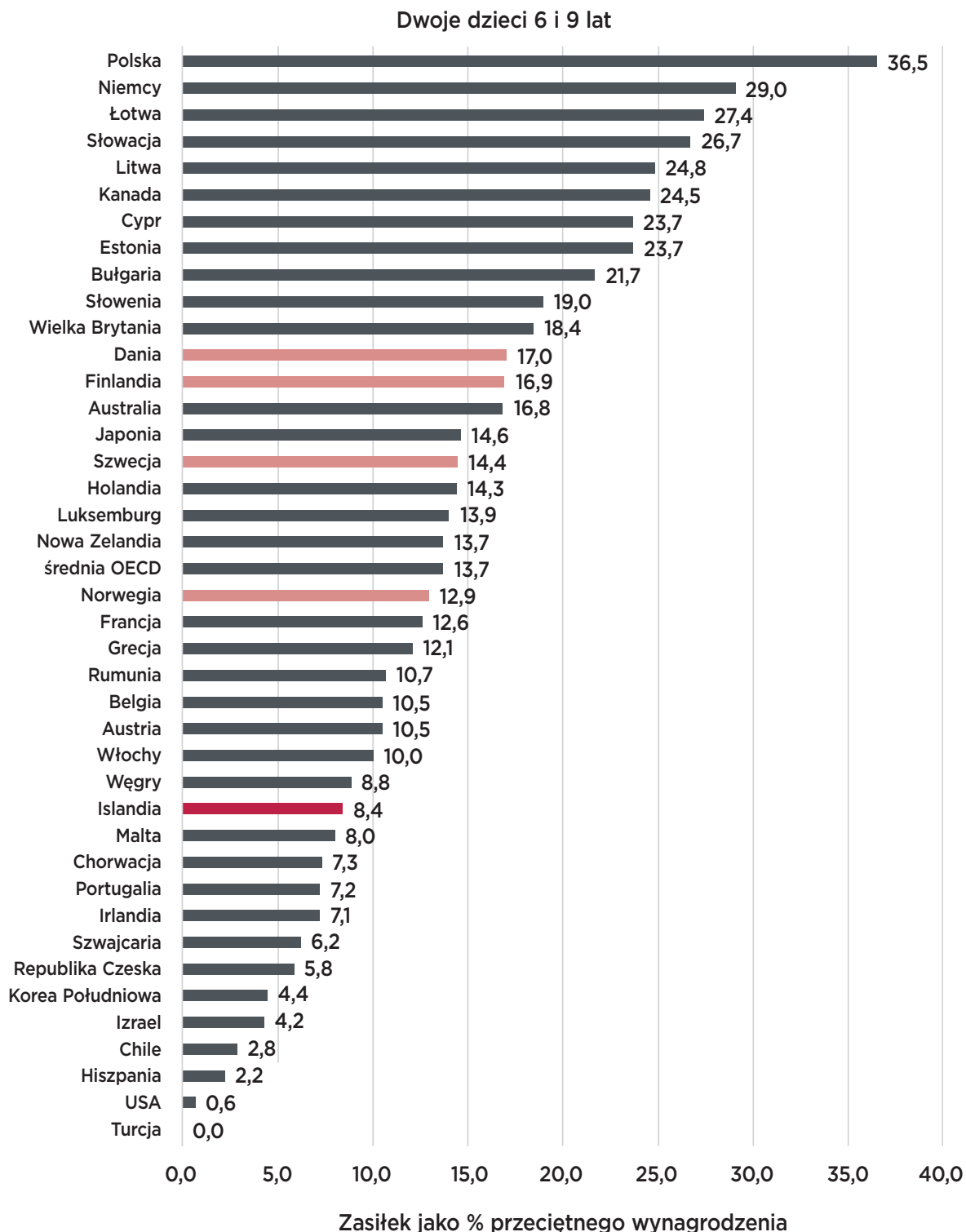
Ryc. 1. przedstawia wyniki dla samotnych rodziców z dwójką dzieci, których dochody są zbliżone do płacy minimalnej. Jest to istotne dla porównania, ponieważ w islandzkim systemie samotni rodzice o niskich zarobkach otrzymują najwyższe zasiłki na dzieci. Pomimo tego wysokość zasiłków na dzieci

dla samotnych rodziców na Islandii plasuje się na samym dole porównania OECD, znacznie niżej niż w innych krajach skandynawskich. Posiadamy je na poziomie 8,4% średniej płacy, podczas gdy średnia OECD wynosi 13,7%, w Danii jest to 17% średniej płacy, czyli dwukrotnie więcej niż otrzymują samotni rodzice na Islandii.

Najbardziej hojny odsetek zasiłków rodzinnych dla tej grupy występuje w Europie kontynentalnej, dla przykładu w Niemczech jest to aż 29% przeciętnego wynagrodzenia. W krajach Europy Wschodniej średnie zarobki są często znacznie niższe

niż na zachodzie i północy kontynentu, więc zasiłki sumują się do wyższego odsetka średnich zarobków. Jednak zasiłki na dzieci są często wykorzystywane w celu zmniejszenia ubóstwa rodzin z dziećmi, z dobrymi wynikami tam, gdzie wysokość jest większa. Ubóstwo jest na ogół znacznie częstsze wśród samotnych rodziców niż tam, gdzie w gospodarstwie domowym jest dwóch żywicieli rodziny, dlatego zasiłki na dzieci dla nich są zazwyczaj wyższe niż dla małżeństw i związków partnerskich.

Zasiłki na dzieci samotnych rodziców z połową przeciętnego wynagrodzenia

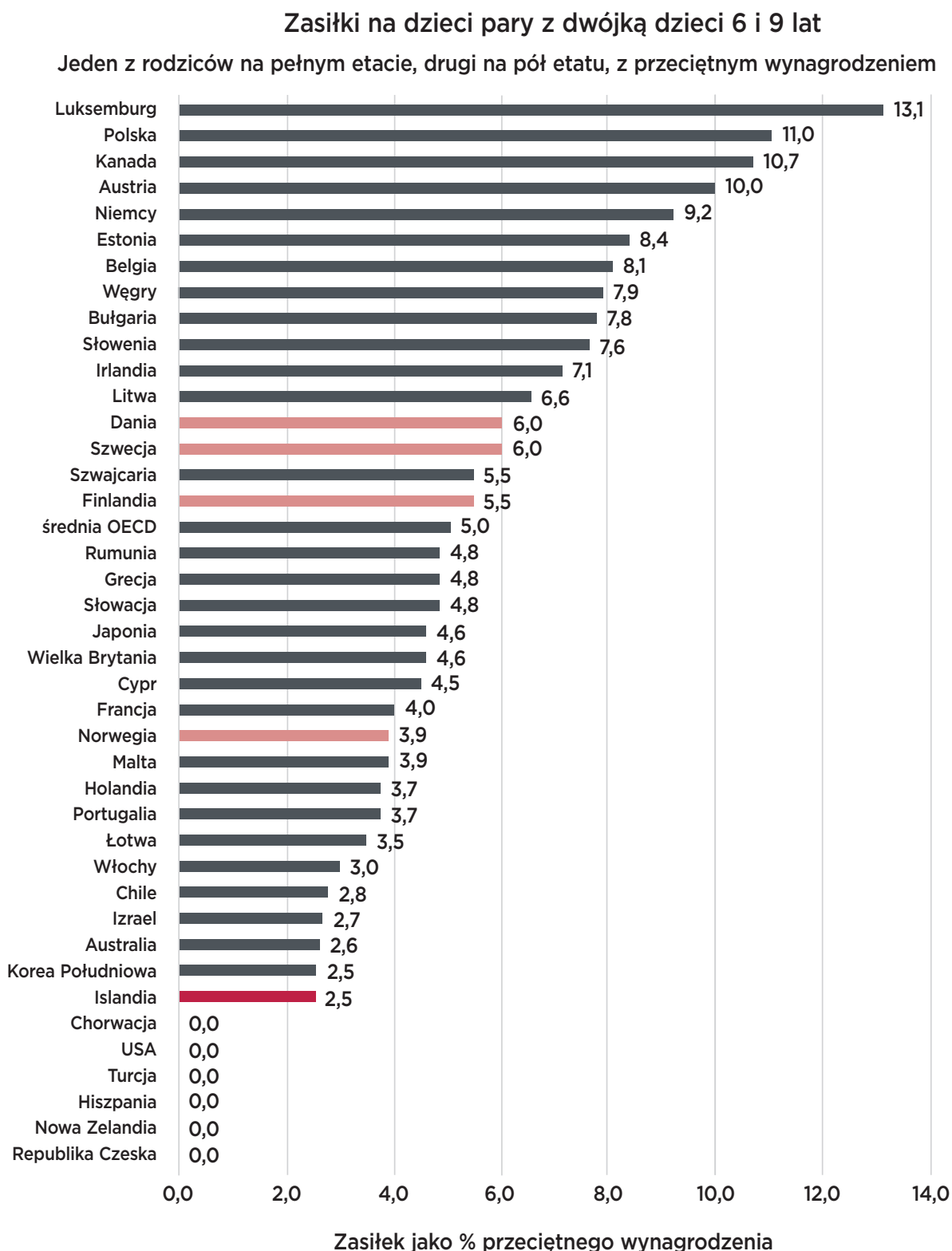
Ryc. 1 Zasiłki na dzieci samotnych rodziców zbliżone do płacy minimalnej w 2018 r. *źródło: OECD.*

Ryc. 2 przedstawia wyniki dla par małżeńskich / związków partnerskich poniżej średniej płacy (pomiędzy średnią płacą a granicą ubóstwa). Opiera się również na przykładzie dwójki dzieci w wieku 6 i 9 lat. Tutaj wynik jest jeszcze gorszy dla Islandii, ponieważ mamy najniższe zasiłki wśród krajów, które posiadają system zasiłków dla par.

Średnia kwota świadczeń dla rodziców dwójga dzieci z niższym wynagrodzeniem na Islandii wynosi 2,5% średniej pensji. Średnia we wszystkich krajach OECD jest dwukrotnie wyższa, czyli 5%, a pozostałe kraje skandynawskie posiadają

od 3,9% do 6,0% średniej płacy w kraju. Kraje, które uzyskały gorsze wyniki są albo dobrze znane ze słabych systemów opieki państwowej (Stany Zjednoczone i Nowa Zelandia), albo posiadają znacznie niższy poziom dobrobytu niż Islandia (Turcja i Chorwacja).

Islandia posiada zatem znacznie uboższy system zasiłków na dzieci niż jej kuzyni w pozostałych krajach skandynawskich, a zatem obciążenie osób posiadających dzieci na Islandii jest większe.

Ryc. 2 Zasiłki na dzieci dla małżeństw lub związków partnerskich z 75% średniego dochodu rodziny w 2018. Dwoje dzieci, 6 i 9 lat. Źródło: OECD.

Na Islandii dzieci w wieku poniżej 7 lat są nieco lepiej traktowane, co zostało uwzględnione na rycinie, ponieważ jedno z dzieci w obliczeniach OECD ma 6 lat. Biorąc pod uwagę fakt, że dzieci mają 3 i 6 lat, Islandia radzi sobie lepiej ze względu na wzrost specjalnych zasiłków na dzieci poniżej 7 roku życia, co nie zmienia faktu, że Islandia wciąż znajduje się na 15. najniższym miejscu spośród 40 krajów OECD.

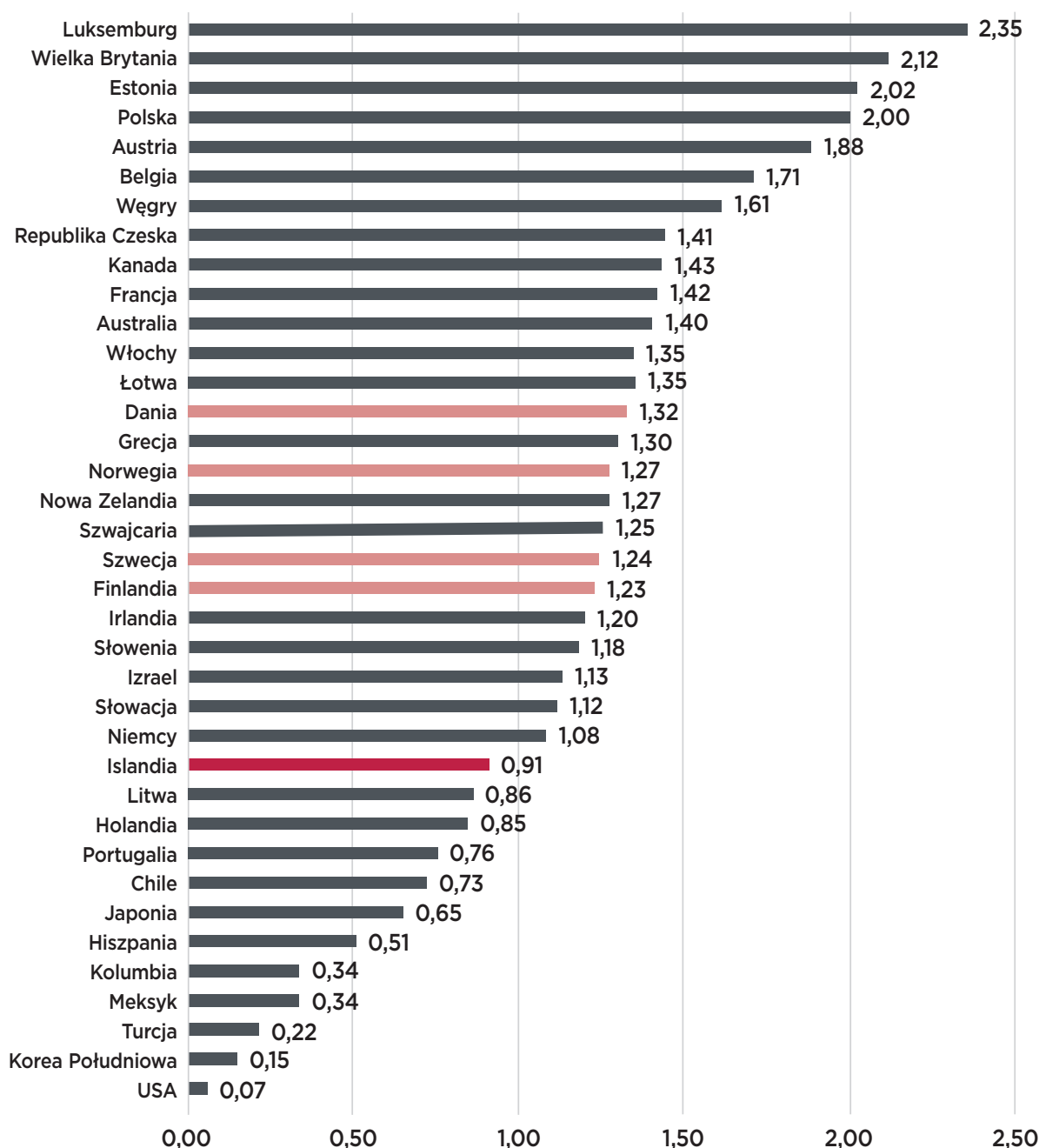
W przypadku, gdy zasiłki na dzieci rozpatrywane są ze względu na liczbę dzieci w gospodarstwie domowym, wyniki są podobne. Pomimo, że świadczenia rosną wraz z większą liczbą dzieci, Islandia nadal należy do krajów, w których rodziny z dziećmi, w tym rodziny wielodzietne, radzą sobie znacznie gorzej.

Wydatki na zasiłki na dzieci

Ponieważ wysokość zasiłków na dzieci jest niższa, wydatki na owe zasiłki też powinny być niższe, jeśli weźmiemy pod uwagę podobną liczbę dzieci w gospodarstwach domowych w porównywanych krajach. Jak można się spodziewać na podstawie powyższych danych, wydatki publiczne na zasiłki na dzieci nie są na Islandii zbyt wysokie. Znajdujemy się pod tym względem w ostatniej 12, spośród 37 krajów OECD, co widać na Ryc. 3.

Wydatki na zasiłki na dzieci i urlopy rodzicielskie w krajach OECD

% PKB w 2017

Ryc. 3 Zasiłki na dzieci i wydatki na urlopy rodzicielskie w krajach OECD w 2017, jako % of PKB. źródło: OECD. Na Islandii proporcje te wynoszą: zasiłki na dzieci=0.4%, urlop rodzicielski=0.5%.

Gdyby wysokość świadczeń na dzieci na Islandii była podobna do tej w innych krajach skandynawskich, wydatki na zasiłki na dzieci byłyby najwyższe na Islandii, ponieważ na ogół w gospodarstwach domowych jest więcej dzieci. Jednak jest odwrotnie, wydatki są tutaj znacznie niższe.

Rząd twierdzi, że w przyszłym roku podniesie zasiłki na dzieci: Czy to prawda?

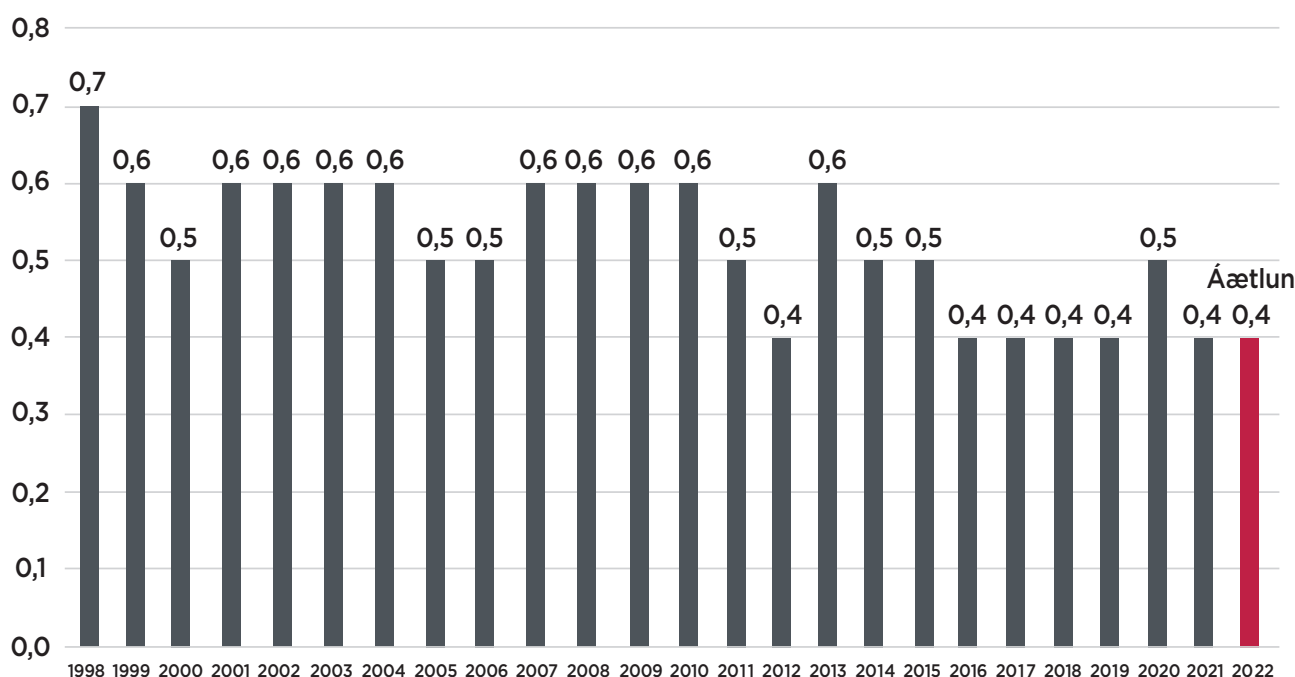
Wsparcie rządowe dla pracujących rodzin, w postaci zasiłków na dzieci, ulg podatkowych i zasiłków mieszkaniowych, było znacznie wyższe w latach 1988-1996. Osłabło w dekadzie poprzedzającej krach, natomiast znacznie wzrosło w okresie kadencji rządu lewicowego (głównie ulgi podatkowe). Po 2013

r. wsparcie dla gospodarstw domowych ponownie gwałtownie osłabło, a obecnie znajduje się na poziomie minimalnym.

Ryc. 4 przedstawia bezpośrednie wydatki na zasiłki na dzieci (z wyłączeniem urlopu macierzyńskiego) w latach 1998-2021, z uwzględnieniem prognozy na rok 2022 (jako odsetek PKB). Widzimy spadek w latach 2013-2016. W związku z umową zbiorową mającą na celu polepszenie standardu życia społeczeństwa (Lífskjarasamningur 2019) podniesiono nieznacznie próg cięć zasiłków i tym samym wysokość świadczeń. Przesunęło to wskaźnik wydatków na świadczenia z 0,4% PKB do około 0,5%. To znacznie mniejszy wzrost niż mogłoby się wydawać. Nie zmieniło to ogólnego obrazu zasiłków na dzieci na Islandii, które widzieliśmy na rycinach 1 i 2.

Wydatki na zasiłki na dzieci na Islandii

% PKB, 1998-2022

Ryc. 4 Wydatki na zasiłki na dzieci w latach 1988-2022. Odsetek na 2022r. oparty jest na prognozie budżetowej i gospodarczej.
źródło: Islandzki Urząd Statystyczny.

W zapowiedzi budżetu na 2022 r. rząd przedstawił plany ponownego podniesienia progu cięć i wysokości świadczeń, podobnie jak w 2019 r. Według danych budżetowych wskaźnik wydatków na świadczenia odnotował ponownie spadek z 0,5% do 0,4% w 2021 roku.

Na podstawie tych samych danych Ministerstwo Finansów zakłada brak wzrostu kosztów w 2022 r., utrzymując je na poziomie z 2021 r. (14 mld - nieco poniżej 0,4% PKB). Jest to zatem zmiana, która w większości będzie polegać na podwyżkach zgodnych z podwyżkami cen i płac - które nie są utrzymywane od 2019 r. Podwyżka w 2022 r. wyniesie 5,5%, ale musiałaby wynieść 10%, aby utrzymać rzeczywisty poziom z

2019 r. Dolny próg cięć będzie nadal kształtował się na poziomie płacy minimalnej. Nie jest to zatem żadna poprawa dla rodzin z dziećmi.

Sytuacja zasiłków na dzieci na Islandii pozostaje taka, jak pokazują dane OECD, czyli z wyjątkowo niskim wsparciem dla rodzin z dziećmi w odniesieniu do poziomu zamożności tego kraju. W związku ze zbliżającym się porozumieniem płacowym w przyszłym roku należałoby zająć w tej sprawie dużo bardziej stanowcze stanowisko.

Więcej na ten temat: Stefán Ólafsson / stefan@efling.is / tel. 891 8656